

Prof. dr. sc. Božo Repe,
redoviti profesor Odsjeka za povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani

VLOGA SLOVENSkih POLITIKOV IN DIPLOMATOV PRI DOLOČANJU MEJA

Povzetek

Glede na to, da je slovenski narod večji del svojega obstoja sodil med t.i. »nezgodovinske narode«, kot so v času velikih cesarstev in kolonialnih imperijev pejorativno poimenovali narode brez lastnih držav, je jasno, da je slovenska diplomatska zgodovina skromna, da jo je težko ločiti od »navadne« politike, ali če definiram drugače, vsaj v zgodnejših obdobjih ni prav jasno, kaj je (naj bi bila) »notranja« in kaj »zunanja« politika. Skromna diplomatska tradicija se tudi v samostojni Sloveniji izraža v le redkih in naključnih izdajah diplomatskih dokumentov, tudi tistih, ki so povezani z nastajanjem samostojne države (za prvi tiskani diplomatski dokument na slovenskih tleh sicer velja prevod lunévilске mirovne pogodbe, sklenjene 9. februarja 1801, ki zadeva Benečijo in s tem tudi beneške Slovence)¹, v odsotnosti revije ali časopisa, ki bi sistematično obravnaval diplomatska vprašanja, v tem, da zgodovine diplomacije praktično nimamo in ne nazadnje tudi v tem, da še po skoraj desetletju in pol in ob politiki, ki univerze postavlja skoraj v vsako vas, še vedno nismo uspeli ustanoviti diplomatske akademije.

Ključne besede: Slovenija, diplomatska tradicija, Koroška, Rapalska pogodba, Italija, meje

Za nekakšen začetek slovenske diplomacije bi lahko šteli prizadevanja za uresničitev realizma, torej ideje o združitvi »vseh južnih Slovanov monarhije v državnopravno samostojen organizem pod žezlom habsburške monarhije« (Nečak, Repe: Prelom), kot je to opredeljevala izjava kranjskega deželnega zbora z dne 16. januarja 1909. Prizadevanja SLS in katoliških krogov po utrditvi zveze s katoliškimi Hrvati v letih pred prvo svetovno vojno, ki je bila predpogoj za

¹ 17.10.1797 je bil sklenjen mir med Avstrijo in Francijo v Campoformiu. Avstrija, je izgubila Belgijo, Lombardijo in zgornji del Italije do Adiže, za kompenzacijo pa je dobila Benečijo in Dalmacijo. To pogodbo so izničila francoska osvajanja, obnovila pa jo je pogodba med Francijo in Avstrijo, sklenjena v Lunevillu pri Marseillesu.

uresničitev trializma, pa sprva niso rodila ugodnih rezultatov (podobno je bilo sicer tudi na liberalni strani). Dr. Josip Smodlaka in dr. Ante Trumbić, poleg dr. Franja Supila vodilna jugoslovansko usmerjena hrvaška politika, sta trializem pojmovala kot avtonomno srbsko-hrvaško državo, ki bi bila v personalni dinastični uniji z Avstrijo in Ogrsko. Hrvati naj bi skupaj s Srbi na Hrvaškem in v dogovoru z Ogrsko ter v zavezništvu z Italijo dobili v ogrskem delu cesarstva nekakšen subdualistični status. Za zavezništvo z Italijo so bili pripravljeni žrtvovati Trst, Slovensko primorje in Istro ter sploh ločiti reševanje hrvaškega vprašanja od slovenskega. V tem primeru bi Slovenija, severni del Istre in Trst ostali izven meja jugoslovanskega dela države. Tako hrvaško-srbsko stališče je bilo zapisano v t. i. reški deklaraciji iz oktobra leta 1905 (podobno tudi v zadarski deklaraciji). Izjave na hrvaški strani pa so bile še hujše, pesnik Ante Tresić Pavičić je celo zapisal, da so Slovenci »narodič z jezikom, ki ga ne razumemo več« in da so »najbolj zakrknjeni separatisti pod milim nebom« (Pleterski: Prva odločitev). Slovenski politiki so si močno prizadevali, da bi hrvaške odvrnili od takih načrtov in da bi v svoje državno-pravne programe vključili tudi Slovence.

V »pravi diplomaciji« so slovenski politiki in diplomati intenzivno sodelovali tako po prvi kot po drugi svetovni vojni pri določanju slovenskih meja na obeh pariških mirovnih konferencah. Prav tako so imeli pomembnejšo vlogo pri pogajanjih o drugem londonskem memorandumu in pri osimskih sporazumih. Le na pogajanjih v Rapallu – če izvzamemo intervencijo dr. Antona Korošca, ker je vlada v Beogradu od delegacije dobila nepopoln telegram z osnutkom rapalske pogodbe – niso imeli vidnejše vloge (verjetno je glede na brezizhodnost situacije tudi niso upali imeti).

Obstajajo pa velike razlike med posameznimi obdobji. Pred koncem prve svetovne vojne o izrazitejši vlogi slovenskih politikov in diplomatov skoraj ni mogoče govoriti. Slovenski voditelji niso vedeli, kako se bo vojna končala, niti kaj se bo s slovenskim ozemljem zgodilo, tako da v resnici lahko govorimo bolj o politiki, kot diplomaciji. Intervencija Nika Zupaniča, etnologa in kasnejšega člana Jugoslovanskega odbora, da so Slovenci prišli v Niško deklaracijo kot srbski osvobodilni (osvajalni?) cilj je ena prvih večjih »zunanjepolitičnih« intervencij. Zmedenost slovenskih politikov v prvih letih vojne, ko so se bili določeni konstelaciji sil pripravljeni odreči Istri in Trstu in pristati na nemški uradni jezik, je dr. Anton Korošec kasneje sam označil za »politiko brez orientacije.« V prizadevanjih Londonskega odbora je od Slovencev najbolj izstopal svetovljanski, a zelo projugoslovansko usmerjeni dr. Bogumil Vošnjak, ki je med drugo svetovno vojno postal aktivni pristaš četniške ideologije in je povojna leta do smrti nato preživel v ZDA. Gotovo je bil v tem času politično in diplomatsko najbolj uspešen dogovor predsednika Narodnega vijeća An-

tona Koroška in Jugoslovanskega odbora s predsednikom srbske vlade novembra 1918 v Ženevi o združitvi v Kraljevino SHS na konfederativen način, a ga je srbska stran razglasila za neveljavnega.

Velik neuspeh je bila Koroška, tako na pariški mirovni konferenci kot na plebiscitu (neuspeh zanj so, pripisovali predvsem predsedniku tedanje deželne vlade dr. Janku Brejcu). Glede Prekmurja so morali tamkajšnji politični predstavniki (Ivan Jerič) Narodno vlado v Ljubljani šele prepričevati, da sploh so Slovenci. Nekaj diplomatske spretnosti pa so času Države SHS in Narodne vlade pod vodstvom viteza Pogačnika slovenski politiki vseeno pokazali, vendar predvsem pri praktičnih vprašanjih (prevoz vojske, oskrba, kontakti z Avstrijci), pri mejnem vprašanju je že bil problem, saj je bil Pogačnik pripravljen Italijane celo spustiti v Ljubljano (kar je preprečil srbski podpolkovnik Švabić), prav tako pa so znani zapleti z Rudolfom Maistrom in negotovost ter nespretnost pri reševanju Koroške. V novo jugoslovansko stvarnost so, »kot gosi v megli« (po Miroslavu Krleži) Slovence popeljali dr. Izidor Cankar (član sedemčlanskega odbora Narodnega vijeća v Zagrebu, ki je pripravil resolucijo o združitvi, poleg njega pa še dva druga slovenska člana delegacije (dr. Anton Kramar, Anton Kristan, spremljala sta jih tudi dr. Janko Brejc in dr. Josip Puntar) ki je združitev izvedla. Ekipa na versajski konferenci je bila s slovenske strani gotovo strokovna in tudi relativno številčna: dr. Ivan Žolger kot eden od štirih pooblaščenih delegatov, ki pa so mu kompetence skušali zbiti z očitkom, da je bil minister v poraženi avstrijski vladi (čeprav uradne pritožbe na konferenco zaradi tega ni dala niti Italija), Otokar Rybaà kot pooblaščen delegat z notranjo pravico glasovanja v jugoslovanski delegaciji, dr. Bogumil Vošnjak, tajnik delegacije in vrsta ekspertov kot profesor prava dr. Leonid Pitamic, kontraadmiral Alojz Šušteršič, ekonomist dr. Milko Brezigar, teologa dr. Lambert Ehrlich (med drugo svetovno vojno ga je kot vodjo skrajnega katoliškega stražarskega gibanja ubila varnostno-obveščevalna služba) in dr. Matija Slavič kot strokovnjaka za etnološka in zgodovinska vprašanja ter dr. Ivan Švegel, diplomat, ki je deloval v tiskovni sekciji, pred tem pa je bil konzul v ZDA. Slovenski zastopniki so bili tudi v preostalih sekcijah (za železnice in promet, v ekspertni skupini za francoski in angleški jezik, v tajništvu in med pomožnim osebjem).

Slovenski del delegacije pa je bil brez večjega vpliva na odločitve in s (pre)velikim zaupanjem v načelo samoodločbe narodov in ameriškega predsednika Wilsona (t.i. »wilsonizem«) s katerim se je predvsem po zaslugi dveh dr. Ivana Šveгла in dr. Bogumila Vošnjaka sicer srečala dvakrat.

Pri sklepanju rapalske pogodbe Slovenci, kot rečeno, niso imeli vidnejše vloge, bitka pa je bila tudi sicer vnaprej izgubljena. Da je Kraljevina SHS pristala na bilateralne pogovore, sta bili najbolj zaslužni Velika Britanija in Francija, ki sta od poletja 1920 sistematično in koordinirano pritiskali na tedanjega predsednika jugoslovan-

ske vlade dr. Miljenka Vesnića in zunanjega ministra Trumbića, češ da nerešeno Jadransko vprašanje predstavlja nevarnost za evropski mir.² Na ta način sta državi hoteli dati večjo verodostojnost versajski mirovni konferenci in hkrati izpolniti obljube iz Londonskega pakta. Jugoslovanska delegacija, nastanjena v slikovitem italijanskem mestecu Santa Margherita Ligure, s slabimi telegrafskimi zvezami z Beogradom, je bila nenehno pod italijanskim pritiskom, pa tudi jugoslovanski regent Aleksander je hotel sporazum ne glede na ceno. Italijanski zunanji minister grof Carlo Sforza (prej je bil veleposlanik pri srbski vladi na Krfu) je prišel odločen, da dobi italijanski simbol, Snežnik, »ki edini zapira vrata naše hiše«, (kot se je izrazil. V neuradnem pogovoru s Trumbićem je še posebej poudaril, da je »Nevoza« (Snežnik) za Italijane postal simbol, da ga vojska ne bo dala za nobeno ceno in da se mu sam zaklinja na edinega sina, da se brez Nevoze ne more vrniti v Rim, ker ne bi ostal živ in bi moral emigrirati (vse Jovanović, Rapalski ugovor). Ponujeno italijansko prijateljstvo s Kraljevino SHS (v resnici ni šlo kaj več kot za posredno obljubo o prenehanju sovražnega ravnanja), se mu je zdela primerna kompenzacija za dodatni h 100 000 Slovencev in Hrvatov, ki jih je Italija dobila za nekaj praznih političnih gest. Te se, kot vemo, niso obdržale niti do Mussolinijevega prihoda na oblast. Slovenci so lahko zgolj protestirali, pa še to ne preveč naglas. Nekdanji slovenski in hrvaški politični zastopniki z ozemlja, ki je po rapalski pogodbi pripadlo Italiji, so v protestni izjavi v Beogradu decembra ugotovili, da je bila pogodba sprejeta pod pritiskom, da krši pravico do samoodločbe narodov in da bo uničila kulturno, gospodarsko in narodno življenje ljudi na teh ozemljih. »Izjavljamo, da ne bo trajnega miru in zelenega prijateljstva med Jugoslovani in Italijani, dokler se pravici našega naroda ne bo zadostilo z revizijo rapalske pogodbe«, so zapisali na koncu (Jovanović, Rapalski ugovor).

Na pariški konferenci po drugi svetovni vojni je bil položaj za Slovence bistveno drugačen, za njimi je stala zmagovalna Jugoslavija z močno vojsko in do določene meje je imela tudi podporo Sovjetske zveze. Vodilno vlogo v jugoslovanski zunanji politiki je poleg Tita imel Slovenec Edvard Kardelj (ne glede na trenutno formalno funkcijo- zunanji minister je postal šele leta 1948). Kardelj je sodeloval na vseh pomembnejših mednarodnih sestankih pred in

² Vesnić je bil politik, ki je izsilil Vidovdansko ustavo in podpisal rapalsko pogodbo (res pa pred tem tudi branil slovenske zahteve na pariški mirovni konferenci). Znan je njegov pogovor s kiparjem Ivanom Meštrovićem, članom Jugoslovanskega odbora, v Rimu jeseni 1915, ko mu je zabrusil: »Vi tam imenujete povečano državo 'Jugoslavija', ali ste tudi Vi za to ime? Pravim vam, da to ne more biti. Tega Srbi nikoli ne bomo sprejeli. Nismo neko židovsko podjetje, ki menja ime, ko dobi še neke artikle. Do sedaj se je država imenovala Srbija, v prihodnje, ko vanjo pridejo še Hroati in Slovenci, naj se imenuje 'Velika Srbija'. Hrovati so v njej lahko enakopravni državljani, lahko imajo tam, kjer so v večini, če že hočejo, tudi svojo malo avtonomijo, jezik se bo imenoval srbsko-hrvaški in tako naprej, ampak država Srbija, razširjena država Velika Srbija.« (Meštrović: Uspomene).

v času pariške mirovne konference in vodil jugoslovansko delegacijo in tudi bil pogajanjih o drugem londonskem memorandumu in pri osimskih sporazumih. Novo (etnično) mejo, kot jo je predlagala Jugoslavija, so geografi in zgodovinarji ter drugi strokovnjaki »začrtali v Ljubljani«, kot je to jedrnatopredelil dr. Aleš Bebler. Poleg Kardelja so se od slovenskih diplomatov pri pogajanjih o mejnem vprašanju najbolj angažirali Bebler, dr. Sergij Vilfan in dr. Jože Brilej. Nasploh so bili po številu in po položajih v tedanji jugoslovanski diplomaciji »Slovenci nadpovprečno zastopani« (Rudi Čačinovič), kar pa se je kasneje spremenilo. Sicer pa so kar zadeva slovenski (jugoslovanski) uspeh na pariški mirovni konferenci mnenja tudi drugačna, po nekaterih pričevanjih bi morda lahko dobili (še) Gorico. Stara protikomunistična teza, ki se danes v Sloveniji pojavlja kot novokomponirani hit desnih oblasti pa je, da bi, če po vojni ne bi bilo na oblasti komunistov, dobili ne samo Trst, ampak tudi Beneško Slovenijo, ki jo je sicer, kot vemo Avstro-Ogrska z *dunajskim mirom* izgubila 79 let prej, oktobra leta 1866, po izgubljeni vojni z Italijo, prebivalstvo, tudi slovensko, pa je odločitev potrdilo na plebiscitu.

Tudi pri pogajanjih o drugem londonskem memorandumu leta 1954 je bil sprva pogajalec Slovenec, dr. Jože Brilej, vendar ga je zaradi zagotovitve tajnosti zamenjal tedanji jugoslovanski ambasador v Londonu dr. Vladimir Velebit, pomembno vlogo je znova imel dr. Aleš Bebler. Bebler je bil že prej tudi v Titovi delegaciji med obiskom pri kraljici v Londonu marca leta 1952, ko je bila možnost trajne dodelitve cone A STO Italiji, cone B STO pa Jugoslaviji omenjena prvič (kar je Tito tedaj zavrnil), poleg Tita pa je, kot običajno, najbolj odločilno vlogo znova imel Edvard Kardelj kot zunanji minister.

Pri osimskih sporazumih sicer Slovenci za nepoznavalce, navzven niso imeli vidne vloge, lahko pa mirno rečemo, da jih brez njih ne bi bilo. Led med obema državama so namreč začeli prebijati že z maloobmejnimi sporazumi v petdesetih letih (oba videmska, goriški in drugi sporazumi). Že leta 1964 pa sta se posebna pooblaščenca začela dogovarjati tudi o mejnem vprašanju, a se je zataknilo pri formulaciji o dokončnosti meje, na katero italijanska stran ni hotela pristati. Za pogajanja sta se nato znova dogovorila oba tedanja zunanja ministra 1973, a znova niso uspela. Pogajanja so bila kljub jugoslovanskim dvomom obnovljena leta naslednje leto, preko posebnih pooblaščenec (Eugenia Colomba in Slovenca Borisa Šnuderla), ki sta se tajno sestajala, pogosto kar na Šnuderlovem domu. Ta vzporedni kanal (o katerem bo v svojem referatu podrobneje govorila Viljenka Škorjanec, ki je nedavno doktorirala s to temo), je šel mimo obeh zunanjih ministrstev (zanj so poleg obeh zunanjih ministrov vedeli le najvišji politiki na obeh straneh) in je na koncu tudi omogočil uspeh. Poleg Šnuderla je verjetno treba tu omeniti vsaj še Radka Močivnika, Marjana Osolnika in zagotovo še kar nekaj ljudi, kar bi pokazale podrob-

nejše raziskave. Sama pogajanja so bila seveda izredno težavna, nepredvidljiva, večkrat prekinjena zaradi dodatnih italijanskih zahtev in tudi čustvenih reakcij tistih italijanskih politikov, ki so vedeli zanje.

O resnični diplomaciji lahko govorimo od leta 1990 oziroma 1991 dalje. Slovenska politika in diplomacija sta ob osamosvojitvi meje, dosežene po drugi svetovni vojni uspeli ohraniti in tudi doseči mednarodno priznanje, kar morada ni bilo tako samoumevno, kot se danes zdi. Tedaj mlado slovensko diplomacijo, ki so jo je vodil dr. Dimitrij Rupel so poleg neugodnih zunanjepolitičnih okoliščin precej – a na srečo ne odločilno – ovirale tudi notranje strankarske zdrahe, rivalstvo, neizživete ambicije, večtirnost zunanje politike in navsezadnje nacionalna zagretost ter naivna pričakovanja nekaterih politikov in poslancev. Seveda pa je bila Slovenija kot v vseh omenjenih prelomnih zgodovinskih situacijah usodno odvisna od močnih svetovnih dejavnikov, ki pa so ji bili tokrat bolj naklonjeni. Tedanja Evropska skupnost je imela toliko interesa in volje, da je v dogajanje posegla še dovolj zgodaj in dovolj intenzivno (v nasprotju s kasnejšim dogajanjem na ozemlju bivše Jugoslavije), jugoslovanski pritisk je bil dovolj velik, da je združil slovensko politiko, a spet ne tolikšen, da bi jo (npr. ob morebitnem ponovnem uničujočem napadu JLA) razdelil, Srbija pa zainteresirana, da Slovenija odide iz Jugoslavije. Notranje razmere v ES so bile enkratne in neponovljive, pri čemer velja zlasti izpostaviti predsednikovanje Nemčije ES in njeno pripravljenost jeseni 1991, da se izpostavi za priznanje Slovenije in Hrvaške. ZDA so bile ravno prav nezainteresirane in obremenjene z zalivsko vojno, da niso še pravi čas na silo zakrpale Jugoslavije, mehanizem OZN, ki je bil osamosvojitvi nenaklonjen, pa preveč okoren, da bi lahko pravi čas posegel v dogajanje (čeprav so poskusi pod tedanjim generalnim sekretarjem Javierjem Perezom de Cuéllarjem bili).

Če na koncu sklenem krog nekako tam, kjer sem začel: Obdobja slovenske diplomacije bi lahko označili za »fragmentarno« pred prvo svetovno vojno, »podrejeno« po koncu prve svetovne vojne, »deloma samostojno« v času po drugi svetovni vojni (in nato znova po večstrankarskih volitvah leta 1990) in »neodvisno« od osamosvojitve naprej. Prispevek slovenskih politikov in diplomatov k razrešitvi mejnega vprašanja je bil v različnih obdobjih različen, meje s severno, zahodno in vzhodno sosedo pa so bile tako ali drugače rešene. Edino nerešeno vprašanje je ostalo vprašanje meje s Hrvaško. Nekoliko ironično bi lahko zapisali, da se je »fragmentarna« slovenska »diplomacija« v začetku dvajsetega stoletja trudila, da je Hrvaška ne bi zapustila, oziroma izpustila iz svojih državno političnih programov. Začetni refleks je bil močan: še slabih sto let kasneje, tik pred osamosvojitvijo leta 1991, so obstajali resni načrti o skupni konfederativni državi. Kombinacij o skupni prihodnosti je bilo konec z osamosvojitvijo obeh držav. Petnajst let po osamosvojitvi in štirinajst

let po mednarodnem priznanju samostojna slovenska diplomacija po zunanjih kazalcih (nedavnem nestalnem članstvu v Varnostnem svetu OZN, sedanjem predsedovanju OVSE in bodočemu predsedovanju Evropski Uniji) na eni strani doživlja svoje zvezdne trenutke, po drugi strani pa je znova v zavozlanem položaju s Hrvaško in tako kot začetna, »fragmentarna«, v veliki meri odvisna on hrvaških reakcij in notranjih hrvaških razmer. Le da se je takrat trudila za združitev, danes pa se za razmejitev.

Viri: Arhiv inštituta za narodnostna vprašanja

Literatura

- Aleš Bebler: Čez drn in strn, Lipa, Koper 1981
- Jovan Cvijić: L'anexion de la Bosnie et la question serbe, Paris, 1909
- Ferdo Čulinović: Državnopravi razvitak Jugoslavije, Školska knjiga, Zagreb 1963
- Ferdo Čulinović: Dokumenti o Jugoslaviji, Školska knjiga, Zagreb 1968
- Lambert Ehrlich, Pariška mirovna konference in Slovenci 1919/20 (ur. Marija Vrečar), Acta Ecclesiastica Sloveniae, Inštitut za zgodovino cerkve pri teološki fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2002
- Fran Erjavec: Slovenci na mirovni konferenci l. 1919-1920, tipkopis 1958. KME 2302, Slovanska knjižnica
- Boris M. Gombač: Slovenija, Italija, od preziranja do priznanja, Debora, Ljubljana 1996
- Bogo Grafenauer: Vprašanje jugoslovansko-avstrijske meje na mirovni konferenci leta 1919, Koroški zbornik, DZS, Ljubljana 1946
- Bogo Grafenauer: Slovensko narodno vprašanje in slovenski zgodovinski položaj, Slovenska matica, Ljubljana 1987
- Dragoslav Janković: Jugoslovensko pitanje i Krfska deklaracija 1917, Beograd, 1967
- Dragoslav Janković: Srbija i jugoslovensko pitanje 1914-1915, Beograd 1973
- Anton Bonaventura Jeglič: Dnevnik (1919 in 1920), Nova revija, Ljubljana, št.77, 1988; št.80, 1988; št.81/82, 1989
- Vojislav M. Jovanović, Rapalski ugovor 12. novembra 1920, Zbirka dokumenata, Zagreb, 1950
- Edvard Kardelj: Boj za priznanje in neodvisnost nove Jugoslavije 1944-1957. Spomini. DZS, Ljubljana 1980
- Bogdan Krizman: Vanjska politika Jugoslovenske države 1918- 1941, Školska knjiga Zagreb, 1975
- Bogdan Krizman, Bogumil Hrabak: zapisnici sa sednica delegacije Kraljevine SHS na mirovnoj konferenciji u Parizu 1919-1920, Beograd 1960

- Bogdan Krizman: Raspad Austro-Ugarske i stvaranje jugoslovenske države, Zagreb, 1977
- Bogdan Krizman: Hrvatska u prvom svjetskom ratu, Zagreb 1989,
- Uroš Lipušček: Ave Wilson: ZDA in prekranje Slovenije v Versaillesu 1919-1920, Sophia, Ljubljana, 2003
- Margaret Macmillan: Peacemakers. Six months that changed the World, London 2002
- Ivan Meštrović: Uspomene na političke ljude i dogadjaje, 1993
- Andrej Mitrović: Jugoslavija na konferenciji mira 1919-1920, Zavod za izdavanje udžbenika socialističke republike Srbije, Beograd 1969
- Andrej Mitrović: Srbija u prvom svetskom ratu, Srbska književna zadruga, Beograd 1984 (prenovljena izdaja 2005)
- Mojega življenja pot. Spomini dr. Vladimira Ravniharja (ur. Janez Cvirn, Vasilij Melik, Dušan Nečak), oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, 1997
- Dušan Nečak, Božo Repe: Oris sodobne in obče zgodovine, Ljubljana 2003
- Dušan Nečak, Božo Repe: Prelom 1914-1918. Svet in Slovenci v prvi svetovni vojni, Sophia, Ljubljana 2005
- Milada Paulova: Jugoslovenski odbor, Prosvjetna nakladna zadruga, Zagreb 1925
- Pariška mirovna pogodba, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana 1997
- Lojze Penič, Boj za Maribor in severno mejo 1918-1919 na območju Štajerskega obmejnega poveljstva (katalog k razstavi), Maribor 1978
- Lojze Penič, Boj za slovensko severno mejo 1918-1920 (Kratek oris bojev), Maribor 1988
- Branko Petranović, Momčilo Zečević: Jugoslavija 1918-1984, Beograd 1985
- Janko Pleterski: Prva odločitev Slovencev za Jugoslavijo, Slovenska matica, Ljubljana, 1971
- Jože Pirjevec: Jugoslavija, Lipa, Koper 1995 Andrej Rahten: Zaveznitva in delitve. Razvoj slovensko-hrvaških političnih odnosov v habsburški monarhiji 1848-1918, Nova revija, Ljubljana 2005
- Dimitrij Rupel: Skrivnost države. Spomini na domače in zunanje zadeve 1989-1992, Delo-Novice, Ljubljana 1992
- Božo Repe: Jutri je nov dan. Slovenci in razpad Jugoslavije, Modrijan, Ljubljana 2002
- R.W. Seton Watson: The Southern Slav Question and the Habsburg Monarchy. Howard Fertig New York, 1969.
- Slovenija, Italija. Bela knjiga o diplomatskih odnosih, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana 1996

- Slovenska novejša zgodovina 1848-1992, Mladinska knjiga, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana 2005
- Slovenske zamisli o prihodnosti okrog leta 1918 (ur. Peter Vodopivec), Slovenska matica, Ljubljana 2000
- Slovensko-italijanski odnosi 1880-1956: poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije = I raporti italo-sloveni 1880-1956 : relazione della commissione storico-culturale italo-slovena = Slovene-Italian relations 1880-1956 : report of the Slovene-Italian historical and cultural commission, Nova revija, Ljubljana, 2001.
- Dragovan Šepić: Italija, saveznici i jugoslovensko pitanje 1914 -1918, Školska knjiga, Zagreb 1970.
- Slovensko-avstrijski odnosi v 20. stoletju = Slowenisch-österreichische Beziehungen im 20. Jahrhundert, (Historia, 8). Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 2004
- Viljenka Škorjanec: Jugoslovansko-italijanska pogajanja v letih 1974-1975 o določitvi meddržavne meje (Osimo) : doktorska disertacija. Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2005
- Ferdo Šišić: Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914-1919, Zagreb 1920
- Peter Vodopivec: Od Pohlinove slovnice do samostojne države, Modrijan, Ljubljana, 2006
- Bogumil Vošnjak: Jugoslovanski odbor, Sreska organizacija saveza ratnih dobrovoljaca Kraljevine Jugoslavije, 1940
- Bogumil Vošnjak, Dnevnik iz prve svetovne vojne (ur. Vladimir Kološa), Arhiv republike Slovenije, Ljubljana 1994
- Zapisnici sa sednica delegacije Kraljevine SHS na mirovnoj konferenciji u Parizu 1919-1920 (priredili Bogdan Krizman, Bogumil Hrabak, Institut društvenih nauka, Beograd 1960
- Momčilo Zečević: Slovenska ljudska stranka in jugoslovansko ujedinjenje 1917-1921. Od majniške deklaracije do vidovdanske ustave, Maribor 1977
- Fran Zwitter: Slovensko primorje in Istra, Beograd 1953
- Dragoljub Živojinović: Amerika, Italija i postanak Jugoslavije, Beograd 1970
- Dragoljub Živojinović: Vatikan, Srbija i stvaranje jugoslovenske države 1914-1920, Beograd 1980

Summary

Delimitation of Frontiers – Role of Slovenian Politicians and Diplomats

Irrespective of the fact that for a larger period of its emergence the Slovenian nation belonged to the so-called “non-historical nation”, a derogatory term for nations without their own State during great and colonial empires, the Slovenian diplomatic history is evidently modest and not easily separable from “common” politics. In other words, in its earlier period it was in fact difficult to make any distinction between “internal” and “external” politics at any rate. Modest diplomatic tradition is also manifested in independent Slovenia. There are merely rare and unintentional publications of diplomatic documentation, including documents about the establishment of the independent State (the translation of the Lunéville Peace Treaty, concluded on 9 February 1801, which refers to Venice and thus Venetian Slovenes is admittedly considered the first diplomatic document published in the Slovenian territory). There is a shortage of reviews or journals with systematic analyses of diplomatic issues, historical diplomacy is practically non-existent and finally, regardless of a decade and a half old policy of establishing a university in virtually any settlement, Slovenia has not established its Diplomatic Academy yet.

Keywords: Slovenia, diplomatic history, distinction between “internal” and “external” politics

Sažetak

Uloga slovenskih političara i diplomata u određivanju granica

Obzirom na to što je slovenski narod u većem dijelu svoga postanka spadao u tzv. “nepovijesne narode” kako su u vrijeme velikih carstava i kolonijalnih imperija pogrdno nazivali narode bez vlastite države, jasno je da je slovenska diplomatska povijest skromna, da ju je teško odvojiti od “obične” politike ili ako se definira drukčije - barem u ranijem razdoblju nije zapravo jasno što je (bi bila) “unutarnja” a što vanjska politika. Skromna diplomatska tradicija se također i u samostalnoj Sloveniji iskazuje samo u rijetkim i slučajnim objavljivanjima diplomatskih dokumenata, pa i onih koji su povezani s nastankom samostalne države (za prvi tiskani diplomatski dokument na slovenskom tlu doduše smatra se prijevod lunévilskog mirovnoga ugovora, sklopljenoga 9. veljače 1801., koji se tiče Mletaka i mletačkih Slovenaca). Nemamo revije ili časopisa koji bi sustavno obrađivali diplomatska pitanja. Još uvijek nismo uspjeli osnovati diplomatsku akademiju.

Gljučne riječi: Slovenija, diplomatska tradicija, Koruška, Rapalski ugovor, Italija, granice